

**SPORIREA SECURITĂȚII ȘI SIGURANȚEI PERSOANEI
ȘI PROGRESUL DOMENIULUI CULTURII
CA DEZIDERATE ALE ACORDULUI DE ASOCIERE RM – UE**

**INCREASING THE PERSON'S SECURITY AND SAFETY
AND THE PROGRESS IN THE FIELD OF CULTURE AS PURPOSES
OF THE RM – EU ASSOCIATION AGREEMENT**

SERGHEI SPRINCEAN¹,

doctor habilitat în științe politice, conferențiar universitar,
Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice,
Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice

CZU 327.39(4)

342.7(478)

316.7

Integrarea europeană a Republicii Moldova (RM) presupune o apropiere a standardelor și valorilor culturale comune pentru Uniunea Europeană (UE) și pentru RM. Acest obiectiv îl urmărește cel mai important document politic încheiat de diplomația de la Chișinău cu UE – Acordul de Asociere a RM cu UE (Acord), semnat la 27 iunie 2014. Domeniul culturii este menționat în Acord, preconizând o cooperare strânsă dintre RM și UE în concordanță cu asemenea valori precum toleranța și echitatea, deschizând noi perspective de dezvoltare și modernizare socială, de asigurare a unui nivel avansat al securității umane, al libertății personale și siguranței individului. În contextul implementării Acordului, RM se obligă în mod unilateral să-și racordeze politicile sale naționale, să aloce o bună parte a bugetului său de stat pentru atingerea acestor obiective și să ducă o politică externă în concordanță cu obiectivele trasate în Acord, spre a se edifica o societate cu un înalt nivel de civilizare și bunăstare.

Cuvinte-cheie: cultură, patrimoniu cultural, Acord de Asociere, Republica Moldova – Uniunea Europeană, siguranța persoanei, securitate umană, cooperare, standarde europene, valori

The European integration of the Republic of Moldova (RM) implies an approximation of common cultural standards and values for the European Union (EU) and for the RM. This objective is pursued by the most important political document concluded by the Chisinau diplomacy with the EU - the Agreement of Association of the RM with the EU (Agreement), signed on June 27, 2014. The field of culture is mentioned in the Agreement, calling for close cooperation in line with such values as tolerance and equity, opening new perspectives for social development and modernization, ensuring an advanced level of human security, personal freedom and individual safety. In the context of the implementation of the Agreement, the RM unilaterally undertakes to align its national policies, to allocate a large part of its state budget to achieve these objectives and to pursue a foreign policy in line with the objectives set out in the Agreement, to build in the RM a society with a high level of civilization and well-being.

Keywords: culture, cultural heritage, the Republic of Moldova – European Union Association Agreement, person's safety, human security, cooperation, European standards, values

Introducere

Preocuparea pentru binele persoanei, pentru libertatea, securitatea și siguranța sa, dar și pentru respectul față de ființa umană, în cel mai general sens, au constituit subiecte de cercetare fundamentale ale filosofilor încă din Grecia Antică – Socrate, Platon și Aristotel, care au pus bazele sistemului democratic de luare a deciziilor, bazat pe respectul votului liber al majorității cetățenilor [1 p. 79]. Acești filosofi iluștri ai antichității au fundamentat principiile culturii și civilizației mondiale, făcând referință și la necesitatea respectării drepturilor omului, a proprietății private și libertății de exprimare

1 E-mail: sprinceans@yahoo.com

[2 p. 28]. Domeniul culturii, în context larg, moștenirea istorică și patrimoniul cultural-artistic național însoțesc tradițional problematica evoluției calității omului, creând premise și condiții favorabile pentru sporirea siguranței persoanei umane, a bunăstării individuale și colective [3 p. 149].

Pentru Republica Moldova relația sa cu Uniunea Europeană a fost una de o importanță decisivă în ceea ce privește potențialul de dezvoltare în toate sferele vieții sociale. Atunci când se analizează relațiile complexe ale Republicii Moldova cu Uniunea Europeană, devine extrem de important de adoptat și de aplicat abordări holiste, care să exprime aceste relații în detaliu și în ansamblu. Respectarea drepturilor omului, a libertăților și siguranței persoanei umane și cetățeanului se regăsește într-o corelație organică cu promovarea suveranității și securității naționale a Republicii Moldova [4 p. 94]. În acest fel, promovarea dezideratelor, nu doar ale securității umane, dar și ale specificului național, a valorilor culturale și patrimoniului istoric, devine o condiție în sine pentru moralizarea și civilizarea pleneră a societății din Republica Moldova în ansamblu, inclusiv a sferei promovării, elaborării și implementării politicilor și strategiilor ce țin de afacerile interne și externe.

Caracterul holist și exhaustiv al Acordului de Asociere a Republicii Moldova cu Uniunea Europeană

În contextul procesului de integrare europeană a Republicii Moldova, se presupune o apropiere de standardele și valorile culturale comune pentru Uniunea Europeană și pentru Republica Moldova. Acest fel de politici în domeniul culturii se preconizează a fi promovat în procesul de guvernare pe parcursul implementării exhaustive a prevederilor agreate în actele diplomatice. Anume acest obiectiv îl urmărește cel mai important document politic încheiat de către diplomația de la Chișinău cu Uniunea Europeană – Acordul de Asociere a Republicii Moldova cu Uniunea Europeană, semnat la 27 iunie 2014, stipulând chiar în Preambulul Acordului de Asociere că acest document de o importanță crucială pentru dezvoltarea în viitorul apropiat a Republicii Moldova are ca sarcină „să intensifice contactele interpersonale, inclusiv prin cooperare și schimburi în domeniul cercetării și dezvoltării, al educației și al culturii” [5].

Cooperarea dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană în domeniul culturii, ca parte integrantă a unui spectru vast de relații interumane și civilizaționale menite să dezvolte cunoașterea, intelectul și capacitățile artistice ale persoanei, capătă o valoare aplicativă specială, mai cu seamă, în analiza general-științifică din perspectiva beneficiilor de pe urma acestei cooperări și a semnificației deosebite a procedurilor de asigurare a securității umane pentru buna funcționare a sistemului social din Republica Moldova, spre aplanarea cât mai inofensivă și sustenabilă, pe un făgaș pozitiv și într-un context atitudinal de natură rațională, a contrapunerii acestei construcții ideatice altor tipuri de viziuni cu privire la cele mai optimale căi de realizare a interesului național al Republicii Moldova și a populației acesteia [6 p. 179]. La fel ca și alte principii și imperative, care stau la baza cooperării constructive dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană, și dezideratul multilateralismului și extensiunii în dezvoltare a fost luat în considerare în procesul de pregătire a Acordului de Asociere a Republicii Moldova cu Uniunea Europeană. Astfel, unul dintre obiectivele acestui Acord stipulează „promovarea stabilității și a securității în lume prin intermediul unui multilateralism eficace” (articolul 3, paragraful 2, litera b), ceea ce presupune o atenție deosebită și acuratețe în implementarea politicilor internaționale și în Republica Moldova, dar ținând cont de specificul local.

În altă ordine de idei, domeniul culturii este menționat și într-o serie de articole ale Acordului de Asociere care preconizează cooperarea strânsă dintre Republica Moldova cu Uniunea Europeană pe planul racordării la ritmurile de evoluție a noilor tehnologii comunicaționale, cum ar fi art. 99, unde se menționează necesitatea digitalizării patrimoniului cultural din Republica Moldova, iar prin art. 104 se impune principiul importanței patrimoniului cultural ca fiind unul fundamental pentru cooperarea internațională a Republicii Moldova pe viitor. Art. 109 menționează domeniile culturii, educației, sănătății etc., ca fiind fundamentale în cadrul cooperării transfrontaliere dintre Republica Moldova

și vecinii săi, iar art. 110 impune ca obiectiv central promovarea turismului și a activităților culturale, sporirea cooperării transfrontaliere în condițiile restabilirii navigației pe râul Prut.

Accentul intercultural și securizarea interpersonală

Acordul de Asociere a Republicii Moldova cu Uniunea Europeană promovează experiența europeană, în mod exhaustiv, ca o totalitate de „bune practici”, care sunt capabile să faciliteze și să scurteze procesul de integrare în Uniunea Europeană a Republicii Moldova prin racordarea la normele, valorile, standardele și instituțiile acestei organizații de mare prestigiu pe mapamond. În contextul diversificării politicii de tineret, Acordul stipulează, la art. 125, importanța promovării dialogului intercultural și acumularea de cunoștințe de către tineri. Pe lângă cele menționate, cooperării în domeniul cultural în Acordul de Asociere a Republicii Moldova cu Uniunea Europeană i se dedică întreg Capitolul 25, intitulat „Cooperarea în domeniul culturii, al politicii audiovizuale și al massmedia” (art. 130-133). În acest capitol se pune un accent deosebit pe „dezvoltarea industriilor culturale în UE și în Republica Moldova”, iar art. 132 prevede expres „cooperarea și schimburile culturale, mobilitatea artei și artiștilor”, precum și alte aspecte de o valoare incontestabilă pentru racordarea domeniului culturii din Republica Moldova la standardele europene.

Relațiile politice, atât pe plan intern cât și extern al Republicii Moldova, și nu numai, trebuie să aducă beneficii sociale, modernizare și dezvoltare, securitate și stabilitate, în conformitate cu principiul binefacerii. Anume acest tip de abordare este pus la baza Acordului de Asociere a Republicii Moldova cu Uniunea Europeană [7 p. 144]. Unul dintre multiplele beneficii sociale și umane pentru Republica Moldova, în urma implementării documentului în cauză, se preconizează a fi sporirea culturii sanitare prin promovarea unui mod sănătos de viață, a cultului calității vieții umane: „prevenirea și controlul bolilor netransmisibile, în principal, printr-un schimb de informații și de bune practici, prin promovarea unui stil de viață sănătos, prin abordarea principalilor factori care influențează starea de sănătate, cum ar fi alimentația și dependența de droguri, alcool, tabac” (articolul 114, litera c), ceea ce, de altfel, e în strânsă concordanță cu punctul 4.5 din Strategia Securității Naționale a Republicii Moldova. Astfel, aspectele civilizatoare includ, din perspectiva Acordului de Asociere a Republicii Moldova cu Uniunea Europeană, valențe culturale spirituale, dar și educativ-formatoare care sunt menite să schimbe atitudini și comportamente [8 p. 83].

Un aport metodologic important la edificarea unui mediu durabil și sustenabil de dezvoltare a societății în ansamblu este elaborarea, fundamentarea și extinderea interdisciplinară a dezideratului integrității sistemice a societății. Potrivit acestui obiectiv, pe deplin aplicativ și în plan sociopolitic, acțiunile și intervențiile întreprinse în cadrul unui domeniu sau subsistem distinct trebuie să fie coordonate într-o măsură suficientă, încât să nu genereze disfuncții sau scăderea eficienței și funcționalității altor subsisteme ale sistemului social, în cel mai general sens al termenului. Și în acest caz, Acordul de Asociere a Republicii Moldova cu Uniunea Europeană este relevant, promovând experiența europeană ca o totalitate de *bune practici*, care sunt capabile să faciliteze și să scurteze în timp procesul de integrare europeană a Republicii Moldova prin racordarea societății autohtone la normele și instituțiile Uniunii Europene, de exemplu, în sfera cooperării în domeniul migrației, al azilului și al gestionării frontierelor (articolul 14) sau în cea a combaterii terorismului (articolul 19), reducerea sărăciei și îmbunătățirea coeziunii sociale, promovarea sănătății și a siguranței la locul de muncă (articolul 32), în lupta împotriva fraudei și a corupției (articolul 50) etc. Toate aceste aspecte de o importantă stringență pentru societatea din Republica Moldova reprezintă domenii conexe și interdependente de sfera culturii materiale și spirituale.

Securizarea interpersonală și autosecurizarea în plan cultural și al moștenirii istorice, în contextul concepției empirico-analitice a securității umane, printre alte elaborări valoroase, reprezintă noțiuni prin care profesorul T. Frunzeti contribuie la diversificarea conținutului acestei concepții, recurgând la metode sociologice și filosofice, considerând că securitatea umană, la ora actuală, necesită o regândire

profundă, căci reprezintă acum nu mai mult decât o sintagmă prea vagă pentru a putea fi aplicată eficient și conform planurilor și așteptărilor societății, comunității științifice și organismelor internaționale specializate. În situația în care necesitatea valorificării moștenirii culturale este corelată cu nevoia de siguranță și securitate, mai cu seamă pentru persoana umană, în perspectiva realizării unei dezvoltări sustenabile pe viitor, se remarcă o serie de cercetători, printre care și E. Bădălan, care propune abordarea problematicii securității umane în contextul schimbării vectorilor în politicile și strategiile de securitate la sfârșitul sec. XX [9 p. 59]. Fiind militar de carieră, preocupat de fortificarea securității naționale, E. Bădălan remarcă necesitatea adoptării unei abordări mai extinse asupra securității, în care preocupările pentru bunăstarea societății și persoanelor primează. Cu toate că, în viziunea acestui autor, sectorul de securitate trebuie să fie dominat în continuare de structuri specializate militare și de informații, ceea ce deviază parțial de la concepția consacrată a securității umane, în care componenta militară este redusă semnificativ ca importanță.

Din aceeași perspectivă, cercetătorul militar român T. Frunzeti, împreună cu E. Bădălan, s-au remarcat printr-un studiu deosebit de valoros, publicat în 2003, referitor la analiza diversității de tendințe și forțe din cadrul mediului de securitate european [10 p. 81]. Autorii lucrării cercetează cele mai importante trenduri în domeniul securității, subliniind specificul european al conceptului, care vine să valorifice cu precădere patrimoniul uman, economic și cultural al societății. Însă tendințele și centrele de forță, în studiile europene de securitate aduse în discuție de către autori, au necesitat completări importante nu doar din perspectiva pericolelor terorismului (după atentatele de la New York din septembrie 2001), dar și a schimbărilor climaterice și amenințărilor tehnologice de ultimă oră. Lucrarea *Globalizarea securității*, editată în anul 2006 de către T. Frunzeti, vine să sublinieze specificul structurii agendei contemporane de securitate în contextul procesului contemporan al globalizării [11 p. 70]. Cu toate acestea, provocările securitare ale globalizării sunt cu atât mai ample, cu cât afectează mai profund persoana umană, comunitățile sociale, cu toate că este important de ținut cont și de avantajele globalizării pentru promovarea securității inter-civilizaționale și inter-confesionale ca parte a securității umane.

În același context, cercetătorul L. Cuda se referă la specificul global al sistemului contemporan al asigurării securității internaționale, mai ales la posibilitățile și mijloacele prin care securitatea, centrata pe om, poate fi și trebuie promovată în epoca globalizării pentru a constitui un mecanism viabil și general-benefic [12 p. 47]. Globalizarea eforturilor comunității internaționale de asigurare a securității reprezintă un proces complex și neunivoc, iar concepția securității umane poate induce un element de constanță și poate constitui un reper în acest proces, prin prioritizarea valorilor și dezideratelor în activitatea de securizare, prin centrarea pe persoana umană în comparație cu interesele naționale ale statelor sau cu nevoia lor de promovare și dominație internațională.

La fel, se atestă și în spațiul de limbă rusă un interes semnificativ pentru problematica securității umane, mai mult în plan filosofic și culturologic, decât militar, sociologic sau politologic. Această incursiune și abordare specifică filosofico-metodologică și culturologico-civilizațională asupra fenomenului securității în sens extins, precum și referitor la securitatea umană, în mod particular, reprezintă un aspect deosebit și o caracteristică specială a cercetărilor în domeniul securității în spațiul de limbă rusă, spre deosebire de cel anglofon sau din România, unde studiile de securitate sunt dominate de reprezentanți ai domeniului militar, care sunt capabile să genereze și să producă un număr impunător de cercetări de o calitate înaltă asupra domeniilor non-militare ale securității sau vizând aspecte umanitare și sociopolitice ale fenomenului în cauză.

Astfel, un reprezentant al mediului academic de limbă rusă, interesat de problematica dată, este N.A. Kosolapov, un cercetător din domeniul relațiilor internaționale și un analist al proceselor geopolitice multidimensionale, incluzând asemenea laturi ale acestor procese precum cel economic, militar, diplomatic etc. Acest autor remarcă încă în anul 1992 caracterul complex al sistemelor de asigurare a securității în perioada „post-război rece”, care, inevitabil, includea și dimensiunea umană, socială,

ecologică și culturală [13 p. 3]. Prin urmare, ipoteza, potrivit căreia securitatea socială și cea spirituală a persoanei umane și a societății reprezintă două laturi ale securității naționale, iar riscul principal, ca un posibil impediment în asigurarea securității umane, este refuzul conștientizat sau nu al individului uman de a confrunta direct amenințările.

Concluzii

Prin urmare, în sensul dezvoltării domeniului culturii în contextul implementării Acordului de Asociere, Republica Moldova se obligă în mod unilateral să-și racordeze politicile sale naționale, să aloce o bună parte a bugetului său de stat pentru atingerea acestor obiective și să ducă o politică externă, mai cu seamă în relație cu vecinii, în concordanță cu obiectivele trasate în Acord. Implementarea Acordului de Asociere a Republicii Moldova cu Uniunea Europeană presupune intensificarea procesului elaborării și implementării deciziilor referitor la diverse aspecte ale politicii interne sau externe, în vederea ridicării nivelului de civilizare a sociumului din Republica Moldova în concordanță cu asemenea valori precum toleranța și echitatea, deschizând noi perspective de dezvoltare socială, cu repercusiuni inevitabile în toate sferele vieții, atât individuale cât și colective.

Prioritățile din Acordul de Asociere a Republicii Moldova cu Uniunea Europeană sunt determinate de specificul societății din Republica Moldova, de necesitățile de modernizare ale ei și nu au fost impuse ca niște standarde prestabilite, străine culturii noastre. Procesul demarării racordării politicilor și legislației Republicii Moldova la cele ale Uniunii Europene, inclusiv în baza Acordului de Asociere a Republicii Moldova cu Uniunea Europeană, denotă un interes deosebit pentru asigurarea unui nivel avansat al securității umane și aplicarea valorilor de libertate personală și siguranță a individului în procesul de modernizare a societății, inclusiv prin promovarea și modernizarea domeniului culturii naționale. Acest interes și voința politică exprimată în Acordul de Asociere urmează a fi confirmate prin acțiuni corespunzătoare, determinate și hotărâte ale autorităților din Republica Moldova, spre a se edifica o societate cu un înalt nivel de civilizare și bunăstare¹.

Referințe bibliografice

1. SPRINCEAN, S. *Securitatea umană și bioetica*: Monografie. Chișinău: Tipografia Centrală. 2017. ISBN 978-9975-53-589-2.
2. SPRINCEAN, S. *Teoria și filosofia politică: concepții și personalități*. Chișinău: Biotehdesign. 2014. ISBN 978-9975-933-46-9.
3. SPRINCEAN, S. Cultura securitară ca fundament al bunăstării societății. In: *Studiul artelor și culturologie: istorie, teorie, practică*, 2019. Chișinău: Notogrf Prim, 2019, nr. 2 (35), pp. 148–153. ISSN 2345-1408. e-ISSN 2345-1831.
4. SPRINCEAN, S. *Securitatea Națională: noțiuni și elemente introductive*. Chișinău: Biotehdesign. 2012. ISBN 978-9975-4366-6-3.
5. Legea Republicii Moldova pentru ratificarea Acordului de Asociere între Republica Moldova, pe de o parte, și Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora, pe de altă parte: nr. 112 din 02.07.2014. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 2014, nr. 185–199.
6. SPRINCEAN, S. Componenta socio-culturologică a securității umane în contextul dezvoltării sustenabile a sociumului. In: *Studiul artelor și culturologie: istorie, teorie, practică*, 2017. Chișinău: Notograf Prim, 2017, nr. 2 (31), pp. 176–183. ISSN 2345-1408. e-ISSN 2345-1831.
7. SPRINCEAN, S. Imperativul promovării securității umane în contextul procesului de integrare europeană a Republicii Moldova. In: JUC. V. *Republica Moldova în contextul oportunităților de modernizare: necesități de democratizare, securitate și cooperare*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2016, cap. 10, pp. 139–155. ISBN 978-9975-3043-2-0.
8. SPRINCEAN, S. Imperative bioetice și securitare ca repere în educație și cercetare. In: *Educația din perspectiva valorilor*. Ed. a X-a, Alba-Iulia. 10-11 oct. 2018. Cluj-Napoca; București: Eikon, 2018, t. 14: Summa Paedagogica, pp. 80–85. ISBN 978-606-711-902-2.
9. BĂDĂLAN, E. *Securitatea națională și unele structuri militare românești la cumpăna dintre milenii*. București: Editura Militară. 1999. ISBN 978-973-663-502-1.

1 Articolul este elaborat în cadrul proiectelor de cercetare: 20.80009.1606.05 Calitatea actului de justiție și respectarea drepturilor persoanei în Republica Moldova: cercetări interdisciplinare în contextul implementării Acordului de Asociere Republica Moldova – Uniunea Europeană și 20.70086.13/COV Atenuarea impactului negativ al pandemiei COVID-19 asupra funcționalității instituțiilor puterii de stat din Republica Moldova.

10. BĂDĂLAN, E., FRUNZETI, T. *Forțe și tendințe în mediul de securitate european*. Sibiu: Editura Academiei Forțelor Terestre „Nicolae Bălcescu”, 2003. ISBN 973-99773-1-6.
11. FRUNZETI, T. *Globalizarea securității*. București: Editura Militară, 2006. ISBN 978-9733-2071-9-1.
12. CULDA, L. *Promovarea securității globale. Repere teoretice*. București: Centrul de Studii Sociale Procesual-Organice SRL, 2008. ISBN 978-973-7854-35-3.
13. КОСОЛАПОВ, Н.А. Сила, насилие и безопасность: современная диалектика взаимосвязей. In: *Мировая экономика и международные отношения*. 1992, № 11, с.1–7. ISSN 0131-2227.